

Irene Oskarsson

INLÄGG

Utveckla landsbyggdens potential

Kristdemokraterna

Innehåll

FÖRORD	3
LANDSBYGDEN KAN BLI EN MOTOR FÖR UTVECKLING I HELA LANDET	4
EN LEVANDE LANDSBYGD HAR ETT VÄRDE I SIG	6
TYDLIGARE OCH MER LÄTTILLGÄNGLIGT STÖD TILL LANDSBYGDEN	8
TRYGGHET MED SERVICE PÅ PLATS	10
MIN VISION FÖR SVERIGES LANDSBYGD	11

Förord

Att hela Sverige ska leva är ingen självklarhet. Man ska kunna arbeta, bo och verka på landsbygden, men allt oftare blir det bara boendet som återstår. Kristdemokraterna menar att det krävs en aktiv landsbygdspolitik som är hållbar ur såväl ekonomiskt, ekologiskt som socialt perspektiv. De värden som finns på landsbygden måste synliggöras och tas tillvara.

Irene Oskarsson är vår talesperson för miljö- och jordbrukspolitik. Hon har sedan länge ett aktivt engagemang för landsbygden och har i detta inlägg lyft fram några angelägna åtgärder. Under arbetet har Veronica Westergård, Sakarias Winberg, Lars Thunberg, Tommy Olsson, Otto von Arnold och Liza-Maria Norlin samt politisk handläggare Sofia Sätterskog, bidragit med värdefulla tankar och erfarenheter. Inlägget är Irene Oskarssons eget och är inte beslutat av partistyrelsen.

ACKO ANKARBERG JOHANSSON

Partisekreterare

Landsbygden kan bli en motor för utveckling i hela landet

Vi ser idag en negativ landsbygdsutveckling. Inom flera områden försämras landsbygdens förutsättningar att utvecklas i jämförelse med tätorter och storstadsregioner. Om inte trenden vänder blir Sverige allt mer ett stadssamhälle och landsbygdsresurserna går förlorade. Det skulle få stora konsekvenser som jag menar är negativa för vårt land.

Sveriges befolkning ökar och framförallt växer storstadsregionerna. Enligt SCB ökade tätortsbefolkningen med 383 000 personer medan landsbygdsbefolkningen minskade med 15 200 personer mellan 2005 och 2010. Invånarantalet minskade i 141 av landets 290 kommuner 2011. Minskningen är störst bland landsbygdskommunerna samtidigt som inflyttningen till storstadsområdena är stark.

Enligt Eurostat är Sverige det land i EU som haft den starkaste urbaniseringen sedan 2005. Urbaniseringen gör att nästan hälften av Sveriges kommuner har sjunkande invånarantal. Långt ifrån alla unga vill flytta till storstadsområden, men måste flytta dit jobben finns. Sveriges befolkning blir också allt äldre. Till och med 2060 ökar antalet pensionärer kraftigt samtidigt som andelen personer i arbetsför ålder minskar. Detta är särskilt utmanande för landsbygdskommunerna som kommer att få svårare att erbjuda medborgarna den service de har rätt att förvänta sig. Befolkningsminskningen får även en negativ påverkan på skola och infrastruktursatsningar.

Myndigheter och offentlig service har avvecklat sin verksamhet på landsbygden. Skolor och förskolor läggs ner på grund av bristande elevantal. Äldreboende flyttar till centralorter utan att de ersätts med andra anpassade boendeformer. Bensinmackar, butiker och andra serviceföretag har svårigheter att gå runt ekonomiskt. Avstånden till närmaste butik eller verkstad ökar. Under de senaste 10 åren har antalet bankkontoret närmast halverats. Swedbank och Sparbankerna har tillsammans minskat med nästan 300 kontor. Bankverksamheterna centreras till storstäderna. Trots att landsbygdens serviceutbud aldrig kan motsvara stadens krävs en viss basservice för att skapa trygghet och för att en bygd ska vara attraktiv att bosätta sig i. Kollektivtrafiken och infrastrukturen är inte tillräckligt utbyggd i hela landet. Och fortfarande saknas den idag nödvändiga it-infrastrukturen i glesbygd och många mindre tätorter.

Drygt 177 000 personer var verksamma inom jordbruksföretag 2010 enligt Jordbruksverket. Därutöver arbetar många inom andra företag som indirekt har sin inkomst från vad jordbruken producerar. De starkt förändrade villkor och förutsättningar som jordbruksföretagen möter påverkar även ett stort antal andra företag och landsbygdsbor. I förlängningen kan det ses som ett hot mot hela landsbygdens utveckling och livskraft. Konkurrenterna för jordbruksföretagen på den globala marknaden är tuff. Relationen mellan pris, kvalitet och miljö- och klimathänsyn är utmanande för de svenska gröna näringarna eftersom att konkurrenterna har andra och ofta lägre krav. Olika kriser har slagit mot landsbygdsföretagen och senast drabbades mjölkbönderna. Många mjölkbönder avvecklar verksamheten när lönsamhet inte längre är möjligt trots stora rationaliseringar. 2011 minskade antalet mjölkbönder med 6,6 procent. Landsbygdsföretagarna upplever större svårigheter än sina kollegor i tätorter och storstäder när det gäller tillgång till kapital och även externt ägarkapital. Utan ett trendbrott är risken överhängande att våra barn och barnbarn inte får uppleva en levande landsbygd.

En levande landsbygd innebär för mig att människor i alla åldrar lever och verkar på landsbygden i hela Sverige. Det är en miljö där mångfalden av människor och natur tas tillvara och där grupper, företag och föreningar utvecklas. En levande landsbygd tryggar en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling. Naturen och den biologiska mångfalden blomstrar genom ett aktivt förvaltarskap. En levande landsbygd bygger på ett naturligt beroende och ett ständigt utbyte mellan stad och land.

Den negativa trenden måste vändas. I detta inlägg presenteras tre förslag i syfte att utveckla landsbygdens otroliga potential. Förslagen är ett steg mot att förverkliga min vision för Sveriges landsbygd. Det första förslaget uppmuntrar lokala kontrakt mellan ortens handlare, konsumenter och producenter. Kontrakten bidrar till att trygga svensk livsmedelsproduktion, att få en större förståelse för behovet av svenska livsmedel samt att värna den biologiska mångfalden. Det andra förslaget bidrar till att skapa bättre förutsättningar för att söka offentlig finansiering till landsbygdsprojekt. Det tredje förslaget syftar till ökad service och trygghet för de som bor och verkar på landsbygden genom att statlig basservice och lokala servicepunkter möjliggörs i samtliga kommuner. Avslutningsvis presenteras min vision för Sveriges landsbygd som framtida generationer ska kunna leva och verka i.

Med övertygelse om att vi kan vända trenden och ha en levande landsbygd även i framtiden,

IRENE OSKARSSON

Landsbygdspolitisk talesperson för Kristdemokraterna

En levande landsbygd har ett värde i sig

Hela Sverige är beroende av vår landsbygd. Skog och mark bidrar inte bara med ren luft, djur- och naturliv och rekreation, den är även förutsättningen för att det ska finnas svenska råvaror. Utifrån den kristdemokratiska förvaltarens tanken är det människans ansvar att förvalta och bruka de ändliga resurserna, utan att förbruka dem. Det är nu ännu viktigare än någonsin att vi hushåller med våra gemensamma resurser. Jag anser att vi har ett moraliskt ansvar att överlämna ett hållbart samhälle som kan leverera trygga och säkra livsmedel till våra barn och barnbarn. För mig är det viktigt att även kommande generationer ska kunna dricka mjölk och äta bröd som är producerade i närområdet. Därför behöver vi bruka det öppna landskapet så att mat kan produceras och den biologiska mångfalden bevaras. För att vi ska ha tillgång till de livsmedel som vi använder varje dag krävs att landsbygdsföretagen har goda förutsättningar. De behöver framtidstro, tillgång till ny teknik- och materialutveckling och bättre villkor för att ha en sund konkurrens på den globala markanden.

Landsbygden bidrar med både mat och ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster är de tjänster som ekosystemen bidrar med, till exempel ren luft, vattenrening och skadedjursbekämpning. Dessa tjänster är "gratis" men absolut nödvändiga för vår överlevnad. Ekosystemtjänsterna vårdas, sköts och utvecklas i många fall av landsbygdsföretagen och de behöver få ett mätbart värde.

Ekosystemtjänsterna måste få sitt reella värde för vår välfärd. Vi behöver modeller som kan sätta värden på dessa tjänster. Därför anser jag att budgetarbete på alla nivåer ska utvecklas så att också ekosystemtjänsterna synliggörs. Det arbete regeringen driver för att utveckla ekosystemtjänster måste intensifieras. För mig är det också viktigt att regeringen driver på i internationella sammanhang för att fler länder ska göra liknande kalkyleringar över ekosystemtjänsternas verkliga värde.

På senare år har flera kriser slagit mot landsbygdsföretagen, senast drabbades mjölkbönderna. Inkomsterna från mjölkförsäljningen täckte inte utgifterna för stigande insatsvaror och lönekostnader trots stora rationaliseringar. Svensk mjölk är fri från genetiskt modifierade organismer, den produceras enligt stränga djurskydds- och miljölagstiftningar och djuren är en förutsättning för ett öppet landskap. Detta är positiva mervärden för konsumenten.

För att bättre förstå värdet av en levande landsbygd och ekosystemtjänster behöver kunskapen öka bland allmänheten. Jag efterfrågar mer av lokalt och regionalt informationsarbete som sprider kunskap till civilsamhälle, företag och offentlig sektor. Det är även viktigt att både stad och land har förståelse för dess samband och beroenden av varandra. Därför vill jag att det inom varje län ska finnas en tydlig kompetens inom området som kan sprida kunskap och driva på informationsarbetet.

Ett sätt att uppvärdera landsbygden och tjänsterna från landsbygdsföretagen är att sluta lokala kontrakt. För att utveckla och bevara svenska livsmedel vill jag uppmuntra till att lokala kontrakt sluts mellan handlare på orten, konsument och producent. Detta menar jag skulle bidra till en levande landsbygd med en god produktion av livsmedel och lokala produkter av god kvalitet. Lokala kontrakt utvecklar närmarknaden, ökar konsumentmakten och ger producenterna ökad försäljningsvinst. I ett lokalt kontrakt kan konsumenten ange värdet av ekosystemtjänster och det lokala lantbrukets mervärde i kronor och ören.

Framtagandet av lokala kontrakt kan stödjas genom landsbygdsprogrammet. Jag anser det viktigt att berörda myndigheter utvecklar instrument och riktlinjer så att lokala kontrakt kan spridas och initieras över hela landet.

Jag vill

- att det ska tas fram tydliga värden på ekosystemtjänster och att dessa tydliggörs i budgetarbete på alla nivåer.
- uppmuntra till att lokala kontrakt sluts mellan handlare, konsument och producent genom att resurser i landsbygdsprogrammet kan användas för att utveckla instrument och riktlinjer för utformningen av sådana kontrakt.

Tydligare och mer lättillgängligt stöd till landsbygden

Ett samhälles utgångspunkt är dess minsta byggstenar, de små naturliga gemenskaperna. På landsbygden är detta tydligt där man sedan länge är van att lösa problem på okonventionella sätt utan stöd och hjälp från andra nivåer. Detta trots att det finns en mängd stöd och finansieringsmöjligheter med syfte att gynna utveckling och innovation på landsbygden. Dessa olika stöd beskrivs ofta som en djungel som man inte orkar orientera sig bland av företagare, föreningar och byagrupper.

Sveriges landsbygd har en otrolig potential. I hela vårt land lever människor med idéer och visioner i en rik natur som varierar från berg och skog till slätt och åker. På landsbygden finns många drömmar och visioner som kan förverkligas. Jag önskar att vi bättre tar tillvara på alla eldsjälar och deras strålande idéer. All den utvecklingsmöjlighet som finns på landsbygden måste få blomma ut och realiseras i nya projekt, kooperativ, föreningar och företag. För att fler ska kunna förverkliga sina projekt utifrån sina lokala möjligheter måste det bli enklare att hitta tillgängliga medel. Därför efterfrågar jag en ny struktur för alla offentliga finansieringsmöjligheter som riktas mot landsbygden. Med en tydligare struktur för finansieringsalternativen kan fler nya idéer och framtidsprojekt realiseras.

Det är glädjande att "investeraravdraget" som Kristdemokraterna länge arbetat för införs 2013. Investeraravdraget är ett viktigt steg för att gynna kapital till investeringar och innovation. Men min uppfattning är att det inte räcker för att möta landsbygdens utvecklingspotential.

Idag överger banker landsbygden och det saknas tillräckligt med kapital, detta är ett problem. Undantag finns för vissa bygder men de är få. Banker på landsbygden spelar en avgörande roll för att ge lån till landsbygdsföretagen. Tidigare fanns en personlig kontakt mellan banken på orten och företagarna. Banktjänstemännen hade lokalkännedom och personlig kontakt med kunderna. Detta var ofta förutsättningen för att banken skulle satsa på projekt som först inte framstod som lönsamma men som hade utvecklingspotential. Jag menar att mer måste till för att det ska finnas likvärdiga utvecklingsmöjligheter i hela landet och lokala banker spelar en viktig roll för nya investeringar. Därför efterfrågar jag en jämförelse mellan bygder med respektive utan lokal bank. Utifrån resultatet får åtgärder övervägas för att ta bort eventuella hinder.

För att företag ska etableras krävs att nya idéer utvecklas och testas. Även de gröna näringarna behöver bättre utvecklingsmöjligheter. I detta arbete ser jag att kommunernas näringslivskontor spelar en viktig roll. Jag efterfrågar ett större engagemang från näringslivskontoren i arbetet kring att hitta lokalt kapital och utvecklingsmöjligheter även till dessa företag. Näringslivskontoren har en betydelsefull uppgift i att förklara och tydliggöra landsbygdsföretagens betydelse för samhället i stort och för den egna kommunen.

Jag vill

- att det genomförs en förändring och att en tydlig struktur skapas för de offentliga resurser som är riktade mot landsbygden och landsbygdsföretagen.
- att en översyn görs vad gäller utvecklingsmöjligheter inom landet utifrån skillnaderna mellan bygder med respektive utan lokala banker.
- att kommunernas näringslivskontor, där det är relevant, ska arbeta aktivt med lantbruks- och landsbygdsföretagen eftersom de har stor betydelse för bygdens utveckling.

Trygghet med service på plats

Alla behöver vi ibland tillgång till service, oavsett var i Sverige vi bor. Den arbetslöse behöver råd och vägledning, den sjuke efterfrågar hjälp till rehabilitering, den brottsutsatte vill anmäla ett brott och studenten ansöka om studiebidrag. Tillgången till service är en fråga om trygghet, det är viktigt för såväl boende på landsbygden som i staden. Inte minst har barnfamiljer och äldre behov av god service i sin närhet. Invånare i hela landet behöver få hjälp, råd och stöd från statliga myndigheter och erbjudas en grundläggande myndighetservice. Därför vill jag att det i varje kommun garanteras en offentlig basservice. En offentlig basservice innebär att invånare ska kunna möta personal med erforderlig kunskap för att bistå i grundläggande myndighetsfrågor alternativt hänvisa till rätt myndighet om frågan inte kan lösas på plats.

Staten bör ansvara för att offentlig basservice finns tillgänglig i varje kommun. Medborgarna på landsbygden ska kunna få grundläggande hjälp genom samordning från flera myndigheter som exempelvis Skattemyndigheten, Arbetsförmedlingen, Polisen och Försäkringskassan. Genom att personalen har kompetens inom flera myndighetsområdena kan servicen garanteras. Basservicekontoren kan utföras av kommunen på uppdrag av myndigheterna och med fördel samlokaliseras med kommunens verksamhet. Regeringen kan tydliggöra myndigheternas ansvar för offentlig basservice genom de årliga regleringsbrev.

På många håll i landet efterfrågar invånare och företagare även bättre tillgång till grundläggande servicefunktioner utöver myndighetsnärvaro. För mig är det viktigt att var än man bor ska det finnas en grundläggande service. För att förbättra den grundläggande servicen vill jag att det ska finnas minst en servicepunkt i varje kommun. En servicepunkt fungerar som samlingsplats där olika samhällsfunktioner kopplas samman och samordnas. Det kan exempelvis ske genom redan existerande verksamhet som den lokala lanthandeln eller bensinmacken. Personalen på plats har kompetens att ge vägledning och information för exempelvis det lokala turistutbudet eller kommunala blanketter. Där kan även post- och apotekstjänster finnas.

Offentliga och privata aktörer kan samverka för att upprätthålla servicepunkter som med fördel kan drivas av förening eller företag. Stöd till uppstartsskedet bör kunna ges från landsbygdsprogrammet eller annan offentlig finansiering. Målet är att servicetjänsten ska kunna bära sina egna kostnader och bli ännu ett tillskott i bygdens näringsliv. Servicepunkter är viktiga för att möta den grundläggande service som landsbygdsinvånare och företag efterfrågar.

Staten har en viktig uppgift att vara marknadskompletterande på kapitalmarknaden. I den breda uppsättning aktörer och instrument som staten idag tillhandahåller finns brister och oklarheter som behöver åtgärdas. De två statliga aktörerna Almi och Innovationsbron ska slås ihop. Inriktningen måste då vara att tillgången till riskkapital, kreditgivning och rådgivning stärks för företagare i hela landet, inte att verksamheten koncentreras till storstäderna. Regeringen har också nyligen inrättat riskkapitalbolaget Inlandsinnovation. Dess geografiska begränsning i form av Stödområde A i Norrlands inland är för snäv. Inlandsinnovation bör få i uppdrag att verka i större delar av Sverige för att kunna möta behoven hos fler företagare.

Jag vill

- att det ska finnas ett offentligt basservicekontor i varje kommun.
- att det ska finnas minst en servicepunkt i varje kommun.

Min vision för Sveriges landsbygd

Landsbygden ska vara full av livskraft och rörelse från människor i alla åldrar och formas av ett gott förvaltningskap, ett starkt civilsamhälle och en stödjande politik som vet sina gränser. Landsbygden bidrar till en hållbar utveckling, både ekologiskt, socialt och ekonomiskt. Där ska vi kunna leka, arbeta, finna ro och vila efter de behov vi har.

Landsbygden är och ska fortsatt vara en omistlig och attraktiv tillgång i Sverige. Kontrasten mellan stad och land är tilldragande och båda är beroende av varandra. Barn och ungas förståelse för landsbygdens betydelse är framöver självklar. Skola och föreningsliv bidrar till förståelse för kretsloppet och hur kedjan från jord till bord och åter till jord fungerar i praktiken. De små gemenskaperna har stor betydelse, bygemenskapen är en stark tillgång där människor bryr sig om varandra. I ett starkt civilsamhälle initieras och arrangeras projekt där idéer och drömmar blir till verklighet. Civilsamhället spelar även en viktig roll för integrationen. Jag ser att människor med erfarenhet från odling i andra länder tillför kunskap till företagare som vill pröva nya produkter och äldre delar med sig av sin kunskap till barnen i skolan.

Sveriges vackra natur är en fantastisk boendemiljö. Fler av de som drömmer om att bo på landsbygden nära sjö och hav, i skogen eller i öppet landskap ska kunna göra det. Därför behöver strandskyddslagstiftning ytterligare ta hänsyn till att landet ser så olika ut.

Företagarna ska kunna ha framtidstro och känna initiativkraft. På landsbygden finns stora utvecklingsmöjligheter, inte minst inom den snabbväxande besöksnäringen och upplevelseindustrin. Det ska vara enkelt att verka som företagare och att investera i egna eller andras verksamheter. Bredbandskapacitet behöver nå hela Sverige. Innovationscenter och företagsbyar etableras på många orter. Lantbruksföretagen blomstrar genom att ekosystemtjänsterna uppvärderas och då får jord- och skogsbruksnäringen ytterligare ett ben att stå på. Lantbruket har i framtiden en övergripande roll som producent, förvaltare och vårdare av de begränsade naturresurserna. Sveriges landsbygd är en självklar aktör i en global värld där vi bidrar med kunskap och kompetens inom många områden, inte minst när det gäller att driva hållbara och lönsamma jordbruksföretag.

Kommunikationer till städerna måste bättre möta landsbygdens behov. Bra kommunikationer förbättrar möjligheten till studie- och arbetspendling för landsbygdsboende. Ett upprustat vägnät trafikeras framöver med fordon som går på nya miljöanpassade drivmedel. Landsbygdsföretagen bidrar med spjutspetskompetens när det gäller att utveckla miljöteknik och de nya drivmedlen.

I framtiden kommer Sverige fortsatt ha ett modernt och rättvist skatteutjämningsystem som ger likvärdiga förutsättningar för hela landet. För mig är ett skatteutjämningsystem viktigt för att kvalitativ omsorg, grundskola och grundläggande hälso- och sjukvård ska kunna erbjudas i hela landet. Jag ser att det i framtiden behöver utvecklas nya okonventionella lösningar genom samverkan mellan den offentliga och privata sektorn för att lösa kommunernas lokala behov och utmaningar.

Sveriges varierande landsbygd ska fortsatt vara en miljö där barn kan leka på stranden, ungdomar hajka i skog och mark, lantbrukaren driva sitt företag, jaktlaget få en lyckad jakt och bybastu kan byggas. För att detta ska vara möjligt måste förvaltningskapstanken genomsyra synen på landsbygdens gemensamma resurser. Natur och miljö ska förvaltas ansvarsfullt så att

nästkommande generationer kan ta över ett hållbart samhälle. Ingrepp i naturen ska ske med försiktighet och klokskap. När landsbygdspolitiken förenar social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet utvecklas hela Sverige.